

tollából. A mű nemcsak adatgazdagsága és a felhasznált források újdonsága miatt érdekes a figyelemre, de a benne feltárt információk hozzájárulnak az első világháborús keleti harctér, a háború utáni magyar nemzetiségi mozgalmak, illetve a magyar őstörténet arab forrásainak jobb megértéséhez is.

Fodor Gábor

ERICH KÖRNER-LAKATOS

62 HISTORISCHE LECKERBISSEN
Sorgfältig recherchiert, gut ausgeleuchtet

(ZurZeit-Edition, Bd. 28. Wien, 2018. 277 o. ISBN 978-3-900052-37-9)

A burgenlandi magyar gyökerekkel is rendelkező szerző, Erich Körner-Lakatos, aki többek között a bécsi *Zur Zeit* jobboldali konzervatív hetilap valamint a *Bécsi Napló* munkatársa, a magyar olvasók előtt sem ismeretlen, hiszen már több történelmi vonatkozású – többek között a Horthy Miklósról írt és a *Hadtörténelmi Közleményekben* már néhány évvel ezelőtt ismertetett – kötete is napvilágot látott.

A mű írója korábbi könyveihez hasonlóan az utóbbi évtizedekben a szaktörténészek által feltárt legújabb kutatási eredményeket is felhasználta munkája megírásához, azonban – mint azt az előszóban megjegyzi – szándékosan kihagyta a tőle megszokott bő lábjegyzeteket, továbbá a mű végéről a felhasznált irodalomjegyzéket. Ennek ellenére – korábbi munkáinak igényességét ismerve – a mű tudományos igénye semmiképpen sem kérdőjelezhető meg.

A könyv fejezetei nem kapcsolódnak szorosan egymáshoz, egyetlen rendező elv alapján kerültek megírásra: az elmúlt 250 év történéseinek jobb megismerése utáni vágy ihlette azokat. A nyolc nagyobb témakörre tagolt mű szerzője 62 hosszabb-rövidebb terjedelmű, olvasható stílusban megírt, a legtöbb olvasó számára eddig kevésbé vagy egyáltalán nem ismert köztörténeti, hadtörténeti és kultúrtörténeti vonatkozású kuriózum közkinccsé tételével örvendeztetni meg az olvasóközönséget, tulajdonképpen egy, az európai és a tengerentúli múltban tett képzeletbeli történelmi utazásnak lehetünk a részesei.

Az osztrák történész szakma manapság egyik legismertebb képviselőjének számító Lothar Höbelt egyetemi professzor rövid előszava után következő első nagy fejezet 17 kisebb témát jár körül Ausztria történetéből. Legelsőként Bécs 1913-as közállapotairól, majd az 1929-ben elfogadott osztrák kisnyugdíjas törvényről, azután az 1976-ban a szocialista politikusok által Ausztriában bevezetett állami házasság árnyoldalairól, továbbá Ferdinánd bolgár cár 1918 októberében Ausztriában tervezett, azonban meg nem valósult letelepedéséről tudhatunk meg részleteket. Körner-Lakatos ír Adolf Hitler szüleinek családjáról és származásáról, Vorarlberg tartomány rövid történetéről, Alfred Walheim nagynémet osztrák politikus 1920-as és 1930-as évekbeli politikai karrierjéről Burgenlandban, az osztrák Landbund párt 1922–1934 közötti belpolitikai szerepéről, az antant államok (Görögország, Románia, Portugália) birtokába jutott osztrák–magyar torpedónaszádok Monarchia felbomlása utáni sorsáról, két különleges státusszal rendelkező tartomány (Bosznia-Hercegovina és Elzász-Lotaringia) rövid összefoglaló történe-

téről, a Felső-Ausztriában található Hohenberg település históriájáról. Megismerhetjük Ausztria–Magyarország hadseregének 1913-as szervezetét, Przemysl 1914 szeptembere és 1915 márciusa közötti két orosz ostromának történetét és Tamásy Árpád altábornagy szerepét a vár védelmében, a dél-morva zsidók által is lakott Schaffa település történetét, az 1950-es és 1960-as években Kék Villámnak nevezett osztrák diesel-elektromos vonat fontosságát, a cseh származású szocialista politikusok szerepét 1945-ben az osztrák belpolitikában. Végezetül a Nagy Háború végén a közös gyaloghadosztály alárendeltségében a nyugati fronton harcolt, Szatmárnémetiből kiegészült császári és királyi 5. gyalogezred parancsnoka, Rudolf Popelka alezredes által véghezvitt fegyvertényről tudhatunk meg eddig kevésbé ismert részleteket, amelynek következtében 1918. október 11-én a leg-rangosabb német kitüntetést (Pour le Mérite) adományozták számára.

A második fejezet Magyarország történetével kapcsolatos írásokat foglal magába. A szerző röviden összefoglalja az 1868-as magyar–horvát kiegyezés lényeges pontjait, elemzi a magyar szociáldemokraták helyzetét a két világháború közötti Magyarországon. Tudomást szerezhetünk Horthy kormányzó István fiának titkos francia szerelméről. A szerző ír a magyar parlament 1944 novemberére és 1945. március vége között a Nyugat-Dunántúlon tartott üléseiről, a Felső-Mura vidék 1941-ben a magyar királyi Honvédség által történt megszállásáról, az 1930-as években Magyarországon lezajlott névmagyarosításokról, a Monarchia és Szerbia között 1906-ban lezajlott vámháború háttéréről. Összegezi a Kárpát-Ukrajna területén élő huculok XX. századi történetét, a Magyarország és Ausztria között 1926. május 28-án Badenben megkötött levéltári egyezmény keletkezésének körülményeit és annak rendelkezéseit.

A harmadik nagy témaegység Németország történetének kisebb szeleteit veszi górcső alá. Elsőként a germánok és szlávok ellentétét vizsgálja a Nagy Háború kitörésének pillanatában, majd röviden összefoglalja a második világháborús német Wehrmacht beteg katonákból összeállított harcoló alakulatainak történetét. Bemutatja, hogyan biztosította Németország a második világháború idején a fémeket és érceket hadigazdasága számára, majd kitér Roland Freisler, az 1944-es Hitler elleni merénylet elítéltejének perében jelentős szerepet játszott bíró életének fontosabb állomásaira. Részletesen ír a második világháború során a német Wehrmacht ellen a szovjetek oldalán harcolt német tisztokról és katonákról, Erwin Rommel az amerikaiak ellenében 1943 februárjában Tunéziában kivívott utolsó győzelméről. Megtudjuk, hogy a Wilhelm Colmar Freiherr von der Goltz porosz tábornagy vezette török csapatok hogyan kényszerítették megadásra a briteket az iraki Kut el-Amaránál 1916 áprilisában, Sztálin mennyire komoly támadási terveket dolgoztatott ki Németország ellen 1941 nyarán, végül megismerjük az 1954–1957 közötti Bajorországban a CSU nélküli néppárti koalíció történetét.

A negyedik fejezet Szerbia történetével foglalkozik. Részleteket ismerhetünk meg a 1914 nyári szerb belpolitikai viszonyokról valamint az uralkodócsaládról, a Monarchia katonájaként hadifogságba esett szerb, horvát és szlovén hadifoglyokból alakult és 1916–1918 között az oroszok oldalán harcolt önkéntes hadtestről, a szerb részesedésről a Monarchia egykori hadiflottájából és a két világháború közötti jugoszláv haditengerészetéről.

Az ötödik részt a svéd történelmi érdekességeknek szenteli a mű írója. Kifejti, hogyan szerezte meg Svédország 1814-ben Dániától Norvégia területét, és Dánia hogyan vesz-

tette el déli tartományait 1864-ben. A második világháborús svéd semlegesség eddig ismeretlen aspektusaira irányítja rá a figyelmet, az izlandi elnök fiáról pedig megtudhatjuk, hogy a második világháborús során a német Waffen-SS kötelékében harcolt.

A hatodik fejezet a különböző európai államok légierejéről szól. Körner-Lakatos számba veszi a finn légiőrő téli háborúban és a második világháború alatt elért sikereit és elszenvedett veszteségeit, az olasz Antonio Moscatelli alezredes 1942-es Rómából Tokióba és onnan visszafelé repülését, aminek Benito Mussolini számára propaganda értéke volt. A szerző ír a második világháború alatt a németek oldalán harcolt horvát, szlovák és bolgár pilótákról. Érdekességeket tudunk meg Vichy-Franciaország légierejének a különböző frontokon a nyugati szövetségesek ellen vívott küzdelméről, s a magyar királyi honvéd légiőrő második világháború alatti harcairól.

A hetedik témaegység különleges alakokat mutat be és témákat jár körül. Elsőként egy vállalkozó által saját céljainak elérésére létrehozott, 1935–1999 között létezett svájci független párt történetéről, majd Bulgária 1879–1886 közötti első uralkodójáról, Battenberg Sándorról, azután a második világháború során a németek oldalán harcolt Ukrán Felkelő Hadsereg egyik vezetőjéről, Stepan Banderáról bővülnek ismereteink. A szerző körüljárja Rafael Trujillónak, a Dominikai Köztársaság elnökének 1938 júliusában Genfben tett ajánlatát, miszerint országa 100 000 német és osztrák emigrációra kényszerült zsidót fogad be. Érdekes részleteket tudunk meg a Vörös Hadsereg ellen a polgárháborúban a „fehérek” oldalán harcolt Miller és Vrangel német származású orosz tábornokok sorsáról.

A nyolcadik, egyben utolsó fejezetben egyes témájú cikkeket olvashatunk. A szerző összegzi a görögök Fekete-tenger partvidékének megszerzésére irányuló aspirációit a XIX és XX. században, Új-Fundland mint 1907–1949 közötti brit domínium történetét. A mű írója eddig kevésbé ismert tényekkel gazdagítja tudásunkat a vietnami háborúban az amerikaiak oldalán harcolt dél-koreai és thaiföldi csapatokról, az 1879–1883 között Chile, Bolívia és Peru között lezajlott salétrom háborúról, Neuchatel svájci kanton – és egyben porosz fejedelemség – 1815–1848 közötti történetéről. Megismerhetjük a Dél-Afrikában 1939–1952 között létezett búr kulturális szervezet, az Ossewa-Brandweg tevékenységét, a katolikusok 1945–1968 közötti sorsát Csehszlovákiában, a különböző államférfiak furcsa sorsú testvéreit (Ferenc József öccsét, Ludwig Viktor főherceget, Horthy Miklós kormányzó Zoltán nevű testvérét, Adolf Hitler Alois nevet viselő féltestvérét), azokat az európai uralkodókat, akik más vallásúak voltak, mint alattvalóik. Fontos részletekre derül fény az 1936–1939 között zajlott spanyol polgárháborúban egymás ellen harcolt szovjet és német–olasz páncélos csatákról, a keleti fronton harcolt francia Waffen-SS önkéntesekről a második világháborúban, az 1815–1846 között fennállt úgynevezett Krakkói Köztársaság történetéről.

Az elsősorban az egykori Habsburg-birodalom és Európa különböző népeinek múltjából jó néhány kevésbé vagy egyáltalán nem ismert epizódot felvillantó könyv számos, eddig máshol nem taglalt újdonsággal és más szerzők által fel nem dolgozott adalékkal szolgál. A kötetet Lothar Höbelt nyomdokain haladva bátran ajánlhatom az egyetemes és a magyar hadtörténelmi témák iránt fogékony olvasóközönség szíves figyelmébe.

Balla Tibor